

Joululehti Tervakset
2019

Sukuseura Tervo-Tervonen ry:n jäsenlehti

Sukukokous Kajaanissa

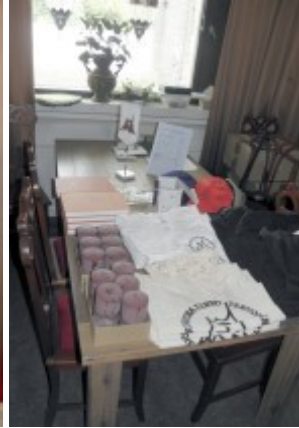
Kuvat: Hannu Mustonen

Sukuseuran vuosikokous pidettiin lauantaina 3.8.2019 Kajaanissa juhlapalvelu Sarasin tiloissa. Lisää kuvia löytyy takakannesta.

Juhlapalvelu Saras ►

Terhi Mäkinen myymässä arpoja. ▲

▲ Sukuseuran tuotteiden myyntipöytä ja "kauppias" Juha Tervo. ▲

Sukuseuran vuosikokouksen puheenjohtajana toimi Mikko Tervonen ja sihteerinä Tarja Tervo-Heikkinen. ▼ ▲

Kokousyleisöä. ▼ ▼

Seuran rahastonhoitaja Osmo Tervo esitteli tilinpäätösluvut kokoukselle.. ▼

Tässä numerossa

Sukukokous Kajaanissa	2 ja 28
Hyvä sukuseuran jäsen	3
Sukuseuran hallitus ja toimihenkilöt	4
Hallitus uudistuu	4
Perhepalsta	7
Osmo ja Ritva Korhosen omat ja yhteiset vuodet	9
Joulun viettoä Kainuussa vanhoina aikoina	11
Kalastaja Juho Tervonen ja Paltamon Kalatalo Oy	12
Mainareita Kuparisaarilla	14
Härkävaunussa ja jalan evakosta pois	17
Perheiden apuna Mika Tervonen, perhepsykoterapeutti	21
Terveisiä toimituksesta	22
Maannousua Merenkurkussa	23
Ahman jäljillä	26

Tervakset

joululehti 2019

Sukuseura Tervo-Tervonen ry
perustettu v. 1984 Paltamossa

<http://tervotervonen.sukuseura.fi>

[https://fi-fi.facebook.com/
sukuseuratervotervonen/](https://fi-fi.facebook.com/sukuseuratervotervonen/)

Toimituskunta
Kirsti ja Timo Tervo

Painopaikka
Julkaisuapu Oy Delta Helsinki

Ilmoitushinnat

koko sivu 80 €, ½ sivua 40 €
ja ¼ sivua 20 €

Etukannen kuva
Ari Tervo Kajaani

Hyvä sukuseuran jäsen!

Tänä vuonna sukukokouksemme pidettiin Kajaanissa ”lyhyen kaavan” mukaan. Ohjelmassa oli ennen varsinaista vuosikokousta vain ilmoittautuminen, sukuseuran tuotteiden myyntiä ja arpajaiset.

Vuosikokouksessa vaihtui kaksi hallituksen jäsentä. Hallituksesta jäivät nyt pois **Ilpo Tervonen** ja **Terhi Mäkinen**. Suuret kiitokset heille työstä sukuseurassamme. Uusiksi hallituksen jäseniksi vuosikokous valitsi kaksi oululaista: **Marjatta Mankisen** ja **Kalevi Hassisen**. Toivotan heidät lämpimästi tervetulleiksi sukuseuran hallitukseen. Marjatta ja Kalevi esittäytyvät tarkemmin sivuilla 4 – 6. Kiitokset sukukokouksen onnistumisesta kaikille järjestelyihin osallistuneille, erityisesti Karille. Kokouksen kuvia löytyy sivuilta 2 ja 28.

Ensi vuoden sukukokousaika on vielä hämärän peitossa, mutta paikaksi sukukokous valitsi Paltamon. Jos Kainuun sukuseuroilla on yhteinen kokoontuminen ensi kesänä, vuosikokous yritetään järjestää sen yhteydessä. Kokous pidetään joka tapauksessa Kainuun opistolla, mutta ajankohta ilmoitetaan jäsenkirjeessämme kesäkuussa ja nettisivuillamme jo aikaisemmin.

Tervoja ja Tervosia on aikojen kuluessa siirtynyt eri puolille maailmaa sangen runsaasti niin kuin on nähty Tervaksien jutuistakin. Näitä ulkomaisten tarinoita sopisi lehteen enemmänkin, jos saisimme siirtolaistemme jälkeläiset kirjoittamaan niitä. Tässä lehdessä on pari tarinaa Tervosista vierailta mailla. Toinen tarina on jatkoa viime numerossa olleelle kertomukselle Neuvostoliitosta ja toinen Amerikasta. Toivottavasti viihdytte niiden ja muiden juttujen parissa!

Toivotan kaikille

*Hyvää joulua tänä vuonna
ja onnellista uutta vuotta 2020!*

Timo Tervo
sukuseuran esimies

Sukuseuran hallitus

Tervo Timo, esimies
Rastaantie 44, 70340 Kuopio
p. 040 828 3652
timou.tervo@gmail.com

Tervo Kari, varaesimies
Urheilukatu 23, 88600 Sotkamo
p. 040 8485543
kari.e.tervo@gmail.com

Aitoaho Ritva
Sähkökatu 47 as. 39, 05800 Hyvinkää
p. 044 328 5144
ritva.aitoaho@gmail.com

Hassinen Kalevi
Aaltokankaantie 4, 90800 Oulu
p. 0400 585 781
kalevi.hassinen@sll.fimnet.fi

Leinonen Kaija
Kuurnantie 76 C, 87200 Kajaani
p. 050 402 1775
kaijahellevi.leinonen@gmail.com

Mankinen Marjatta
Intiönpolku 4 as 6, 90130 Oulu
P. 040 865 2500
marjatta.mankinen@gmail.com

Tervo Juha
Kumpukiventie 1, 90240 Oulu
p. 044 240 2802
tervojuhae@gmail.com

Tervo Osmo, rahastonhoitaja
Viisarimäentie 221, 41660 Toivakka
p. 040 090 1625
osmo.tervo@luukku.com

Tervo-Heikkinen Tarja
sukuseuran sihteeri
Romanianraitti 3, 70820 Kuopio
p. 040 779 7972
tarjath@live.fi

Toimihenkilöt

Tervo Kirsti
Tervakset-lehden toimittaja
Rastaantie 44, 70340 Kuopio
p. 040 536 0024
kirsti.tervo@gmail.com

Tervonen Lauri
www-sivut
Nuottakunnantie 3 D 21
02230 Espoo
p. (09) 881 1430
lauri.tervonen@xx.com

Hallitus uudistuu

Vuosikokous valitsi hallitukseen kaksi uutta oululaista jäsentä, Kalevi Hassisen ja Marjatta Mankisen. Kalevi esittäytyy tällä ja viereisellä sivulla. Marjatan tarina on sivulla 6.

Kuva :Hannu Mustonen

Kalevi Hassinen Kajaanin sukukokouksessa 3.8.2019.

Kalevi Hassinen esittäytyy

Isäni, joka oli syntynyt vuonna 1922, muisteli muutamaan kertaan lapsuuteni aikana, miten hänen vaarinsa oli menettänyt Hassilan tilan taattuun naapurin lainan, jota naapuri ei pystynyt maksamaan. Hassilan tila on edelleen suurehko maatila Piippolan Peltoperällä Lamujoesta loivasti itään nousevalla rinteellä. Hirsisen alueen tyypillisen maatilän päärakennuksen keskeltä porstuasta astutaan sisäeteiseen, ja siitä toisen pään ison tupaan, joka on ollut aluksi savupirttinä. Sisäporstuan takana on keittiö ja toisessa päässä kaksi kamaria. Rakennus on museoviraston suojelusuosituksen piirissä ja edelleen tilaa viljelevän perheen asuntona.

Tila on mennyt vaarini vanhimman veljen sukuhaaran sukututkija **Paula Väänäsen** selvityksien mukaan lainhuudossa 1892 toiselle omistajalle, ja 1887 syntynyt isoisä oli 5 vuoden iässä joutunut perheensä kanssa lähtemään naapurin velkatakausten rauettua maksuun. Ei ole tietoa, mihin isäni isovanhemmat muuttivat, mutta mieleen kiertyy, miltä vaaristani lienee tuntunut hänen saatuaan juuri vihityn vaimonsa sedältä lahjana Välilän 1,4 hehtaarin entisen torpan kaksine lehmineen kevättälvella 1922 lahjan antajan elinikäistä asumisoikeutta vastaan.

(Jatkuu sivulla 5)

Hallitus uudistuu

Isäni on perheen vanhimpana syntynyt tästä vajaan yhdeksän kuukauden kuluttua, eikä tilanne kovin epätoivoinen liene ollut, koska reilun 10 vuoden kuluttua tila oli kasvanut yli 40 hehtaarin maa- ja metsätilaksi kaksine hevosineen. Isäni katkeran sävyiset muistot Hassilan talosta toistakin tunnelmaa kertovat, ja muistan kuinka alle kouluikäisenä kävin silloin Karjapohjolan teurastamon ostoasiamiehenä toimineen isäni kanssa hakemassa Hassilasta mullia. Isäni tavanomainen juttelu säästä, ajankohtaan liittyvistä maanviljelytoimista puhumattakaan paikalla olleiden naisten puhuttamisesta olivat poissa keskustelun rajoituksessa eläinkaupan papereiden täyttämiseen ja mullin autoon paimentamiseen. Niinpä äitini serkku, joka teki elämäntyönsä pankin johtajana ja on tutkinut vanhempiansa sukua ja Piippolan historiaa, totesi velkojen maksamattomuuden olleen siihen aikaan tapa ja porukat ovat siirtyneet jatkuvasti talosta taloon sen vuoksi.

Pitkään edellä oleva ”sukututkimus” on ollut minulle riittävä - isäni hankkimien papintodistusten mukaan 1820-luvulta lähtien esi-isät ja -äidit ovat asuneet Piippolassa ja olivat alkaneet aluksi käyttää sukunimeä Hassila ja sittemmin Hassinen. Sukukin on ollut helppo hahmottaa, koska vain vaarini ja hänen vanhin Matti-veljensä saivat lapsia.

Tilanne muuttui vaarini Matti-veljen pojanpojan tyttären Paula Väänäsen (o.s. Hassinen) otettua yhteyttä n. 10 vuotta sitten ja kerrottua haluavansa tutkia Hassisten sukua. Annoin em. papintodistukset, ja aluksi Paulan maakunta-arkistossa viettämien viikonloppututkimusten pohjalta vaikutti, että esivanhemmat olisivat pariutuneet korkeintaan 10 kilometrin säteeltä eli kaikki piippolalaiset olisivat sukulaisia.

DNA-tutkimus Paulan isästä osoitti kuitenkin Vienan Karjalaan, ja Paula palasi tarkastelemaan manttaalikirjoja, joiden kautta sukututkimusta on tehtävä ”Länsi-Suomen” alueella, koska ennen 1820-lukua sukunimi oli muutossa yleensä muutunut talon nimeksi. Löytyi kytkentä vuonna 1745 Paltamon Melalahden Leinolan maatilalla isoon

perheeseen syntyneeseen **Henrik Tuomaanpoika Tervoseen**, joka sittemmin muutti perustamansa perheen kanssa Uuran kautta Piippolan Pellilän taloon 1801. Siitä lähtien hänen jälkeläisensä sekoittuivat naimakauppojen kautta useisiin Piippolassa lapsuudessani eläneisiin eri talojen nimisiin sukuihin. Asukkaita kutsuttiin lapsuutenikin ajalla talojen nimillä, vaikka varsinainen sukunimi yleensä oli toinen. Tervosenkin nimellä esivanhempia Piippolassa on ollut, mutta Hassilaan 1850-luvulla tulleen sukuhaaran nimi on muuttunut Hassiseksi.

Paula Väänänen on käyttänyt sukututkimuksen välineenä myös sukuseura Tervo-Tervosen toimitamaa kirjaa *Jaalangan Tervoset*, ja näin oli luontevaa hänen ehdotuksestaan liittyä sukuseuran jäseneksi. Elokuun 2018 Kainuun sukuseurojen koontumispäivien luentoanti oli valaisevaa selittämään sukunimien vaihtelun erilaisuutta eri alueilla sekä DNA-tutkimuksen mahdollisuuksia. Se onkin nostanut kysymyksen, mistä Tervot ja Tervoset ovat Paltamoon tulleet. Vienasta, kuten vaarini veljen jälkeläisen DNA kertoo vai onko sinne menty Paltamosta tai muualta? Näitä ainakin Paulan kanssa pyöritetään ja kenties muutkin niin tekevät. Keskeistä lienee DNA-tutkimus tämän osalta, koska dokumentteja ei ole löydettävissä.

Juha Tervo kyseli elokuun 2018 koulutuspäivien aikaan mahdollisuuttani tulla sukuseuran hallituksen jäseneksi. Olin ollut aiemmin 10 - 15 vuotta eri yhdistysten valtuustoissa ja eri hallintoelimissä niin valtakunnallisella kuin paikallistasolla. Totesin vuonna 2001 tehneeni osani ja keskityin mökkini rakentamiseen Jormuan lahden suulle, entisen Paltamon alueelle ja perheeseeni syntyneiden kahden lapsenlapsen hoitoon aina tarvittaessa. Jouduin yön yli miettimään hallituksen jäsenyyttä, mutta myönteistä viestiä Juha ei ennen vuosikokousta saanut. Niin tulin valituksi vasta tämän vuoden kokouksessa yhdistyksen hallitukseen ja toimin rahastonhoitajana vuodenvaihteesta eteenpäin.*

Marjatta Mankinen esittäytyy

Kuva :Hannu Mustonen

Marjatta Mankinen Kajaanin sukukokouksessa 3.8.2019.

Olen syntynyt Sotkamon Pohjavaaralta. Isäni **Iivari Tervo** (1911 - 1975) toimi Kajaani Oy:n metsäyönjohtajana, äitini **Toini o.s. Korhonen** (1908 - 1992) hoiti kotia. Lapsia oli kolme, joista poikia kaksi.

Kävin Pohjavaaran kansakoulua neljä vuotta. Sen jälkeen pyrin ja pääsin oppilaaksi Kajaanin tyttölyseoon. Ylioppilastutkinnon jälkeen jatkoin opiskelua Jyväskylän yliopistossa, josta valmistuin filosofian maisteriksi pääaineena tilastotiede. Myöhemmin suoritin vielä Oulun yliopistossa yhteiskuntatieteiden lisensiaatin tutkinnon pääaineena kansantaloustiede. Työurani olen tehnyt tilastotieteen opettajana Oulun yliopistossa. Olen naimisissa **Henrikki (Heikki) Mankisen** kanssa ja meillä on kaksi poikaa, **Antti** ja **Esa**.

Olen liittynyt *Tervo-Tervonen-sukuseuraan* jo 1980-luvun lopulla, mutta vasta *Jaalangan Tervokset* -kirjan myötä heräsi suurempi kiinnostus sukuni vaiheisiin. Kirjasta käy hyvin selville, että kuulun isäni isän **Matin** (1879 - 1963) kautta Jaalangan Tervosiin. nen-päätteen tippuminen on tapahtunut (ilmeisesti Sotkamon papin huolimattomuusvirheenä?) joskus 1800-luvun alkupuolella. Se, että sukunimeni on oikeastaan Tervonen, oli uusi tieto itselleni ja monelle muullekin lähipiirissäni.

Veljenpoikani **Jukka Tervon** keräämästä laajasta aineistosta käy puolestaan ilmi, että isäni äidin **Hilman o.s. Sirviö** (1881 - 1959) äidinpuoleisen isoäidin äiti oli **Greta Stina Korhonen o.s. Tervo(nen)** (1806 - 1842), Jaalangan Tervosia hänkin. Jukan aineistosta selviää edelleen, että äitini puolelta löytyy yhteys sekä Jaalangan Tervosiin että Sotkamon Tervoihin. Äitini äidin **Annan o.s. Korhonen** (1882 - 1952) sukuhaaraa seuraten löytyy tieto, että Annan isoisän **Mikko Korhosen** äiti oli Jaalangan Tervosiin kuuluva **Brita Tervo (nen)** (1795 - 1857). Yhteys Sotkamon Tervoihin tulee äitini isän **Iivari Korhosen** (1885 - 1960) kautta. Iivarin isän äiti **Stiina** (1816 - 1891) oli omaa sukua Nyman, ja Stiinan isoäiti **Tiina Nyman o.s. Tervo** (1764 - 1818) oli Sotkamon Tervoja.

Sukututkimuksen kautta tietämykseni niin isän kuin äidin puolen menneistä polvista on lisääntynyt huomattavasti, joitakin sukuhaaroja voidaan seurata aina 1500-luvulle asti. Eikä sukututkimus rajoitu vain menneisiin polviin, samalla on paljastunut suuri joukko vielä elossa olevia sukulaisia (pikkuserkkuja ja heidän jälkeläisiään), joista en aiemmin ole tiennyt mitään.*

Perhepalsta

Onnittelemme pyöreitä vuosia täyttäneitä*

100 vuotta

Aune Repo, Joensuu

90 vuotta

Olavi Tervonen, Vantaa

80 vuotta

Osmo Korhonen, Kajaani

Riitta Tervo, Mäntsälä

Saara Lehtonen, Oulu

Ritva Korhonen, Kajaani

Olavi Tervo, Kajaani

70 vuotta

Marjatta Mankinen, Oulu

Marja Malinen, Kuhmo

Kaisa Pekkala, Kemijärvi

Elli Laajala, Rovaniemi

Sinikka Lukander, Rusutjärvi

Aino Kukkonen, Oulu

Pirjo Mäkinen, Kuusamo

Aulikki Tervonen, Kajaani

60 vuotta

Kaija Partanen, Kajaani

Merja Tervonen, Oulu

Tarja Tervonen, Espoo

Marja-Liisa Weltheim, Helsinki

Ilkka Nissinen, Leppävirta

Tetti Tervonen, Tukholma, Ruotsi

Antero Tervonen, Oulu

Matti Tervonen, Mikkeli

Sirpa Saari, Helsinki

**tilanne lehden painoon mennessä*

Uudet varsinaiset jäsenet

Petri Tervo, Kuopio, jäsennumero 547

Tuula Rissanen, Helsinki, jäsennumero 548

Antti Mankinen, Espoo, jäsennumero 549

Poisnukkuneet**

Salli Tervo, Rantsila, jäsenro 144

Toini Tervo, Pello, jäsenro 95

Hilkka Kinnunen, Kajaani, jäsenro 350

***omaisilta julkaisulupa*

Syntymäpäivät

Aune Repo o.s. Tervonen syntyi Kajaanin Koutaniemellä 1.3.1919 Kaisa ja Artturi Tervosen toiseksi vanhimmaksi lapseksi. 100-vuotissyntymäpäiviään hyväkuntoinen "tervaskanto" vietti läheistensä kanssa kodissaan Joensuussa.

Kuvan lähetti tytär Pirjo Kraft.

Perhepalsta

Ylioppilaita

Kesäkuun 2019 alussa juhlittiin Henri Määttä ylioppilaaksi pääsyä sukulaisten ja ystävien kera.

Kuvan lähetti äiti Anu Määttä.

Rosa Nykäsen ylioppilasjuhlia vietettiin 1.6.2019 Haapaveden Ollilassa.

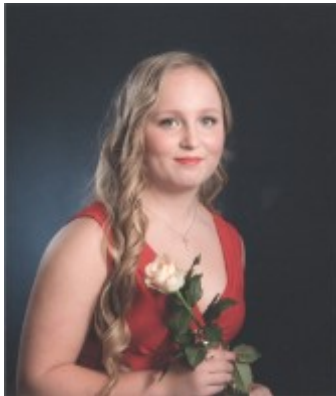
Kuvan lähetti Tarja -Heikkinen.

Vuoden 2018 ylioppilas Sofia Leinonen.

Kuvan lähetti Ljudmila Leinonen.

Rippijuhlia

Linnea Timonen rippipäivänään 16.3.2019.

Kuvan lähetti isoäiti Marja-Leena Timonen.

Sara Nykänen pääsi ripiltä 5.5.2019 Haapavedellä.

Kuvan lähetti Tarja Tervo-Heikkinen.

Häät

Isabel Chicotin ja Matti Tervon avioliiton siunaaminen tapahtui 15.6.2019 Kuopion tuomiokirkossa sukulaisten ja ystävien läsnäollessa. Tuomiorovasti Ilpo Rannankari toimitti siunauksen Isabelin äidin kanssa. Avioparista oikealla ovat morsiamen vanhemmat Lucy ja Ian Chicoti ja vasemmalla sulhasen vanhemmat Kirsti ja Timo Tervo.

Alkuperäinen kuva: Jonna Kaasalainen

Osmo ja Ritva Korhosen omat ja yhteiset vuodet

Teksti: Kirsti Tervo; kuvat: Timo Tervo ja Korhosten kotialbumi

Kajaanin Nakertajassa asuva aviopari **Ritva ja Osmo Korhonen** täyttivät tänä vuonna kumpikin 80 vuotta. Heillä on paljon yhteisiä tarinoita: He ovat syntyneet samana vuonna Sotkamossa, Ritva Pihlajavaaralla ja Osmon perheen koti oli Teerivaaran Hovi. Kumpikin kävi koulunsa, sitten luvalla tavattiin ja niinpä avioliittoon mentiin jo alle parikymppisinä. Tätä liittoa on kestänyt jo 61 vuotta. Perhekuuntaan kuuluu tätä nykyä lapsia, lastenlapsia ja lastenlastenlapsia.

Ritvan ja Osmon kihlakuva. Kihlat vaihdettiin Kolilalla 20.6.1958. Matka taittui siten, että ensin mentiin Sotkamosta junalla Lieksaan, siitä jatkettiin matkaa veneellä Pielisen yli Kolille.

Osmon äiti **Katri Augusta Tervo** (s. 1909) oli Lauri Tervon nuorimmainen. Hän avioitui Yrjö Korhosen kanssa, joka oli syntynyt Jormaskylän Laitilasta. Osmon kotitalo oli tavallinen 50-luvun maatalo, jossa oli mm. 3 - 4 lehmää, hevonen ja

porsas. Se oli kuin nykyajan lemmikkieläin, koira. Kun väki lähti kilometrin päähän raivatulle metsäpellolle, kevättalvella taloon tuotu porsas seurasi mukana. Työn päätyttyä se lähti muiden kanssa kotiin.

Osmon matka kansakouluun oli aluksi seitsemän kilometriä. Koulu toimi eräässä maalaistalossa, ja matka taittui talvisin hiihtäen, aivan yksin. Neljännellä luokalla koulumatka lyheni, kun Teerivaaralle saatiin uusi koulu. Jatkokoulu oli Salmelan koululla Sotkamossa, ja iltatunnein käytiin samalla rippikoulu.

Kovaa työtä sai koulupoikakin kesäaikana tehdä, sillä kansakouluaijansa viimeisinä vuosina Osmo parkkasi pöllejä. Koulussa tehtiin käsitöillä aukustisaha, mutta myöhemmin käyttöön tuli kaarisaha. Vuoden verran Osmo teki metsäyhtiön töitä parikymppisten miesten kanssa. Ennen armeijaa Osmo oli Varsinais-Suomen ja Pohjois-Karjalan teitä rakentamassa puolisen vuotta.

Kirjeopiston kurssien kautta oli mahdollisuus suorittaa talonmiehen ja auton asentajan kurssit. Osmo oli vähän aikaa Kajaanin kaupungilla talonmiehen töissä ja sen jälkeen rakentamassa Koski-Salaman taloa.

Uusi vaihe alkoi Kajaani-yhtiön palveluksessa: ensin 9,5 vuotta sahalla, kunnes tuli komento siirtyä paperikoneiden puolelle. Koneita oli neljä, ja pääasiassa Osmo teki töitä kakkos- ja kolmoskoneilla sekä varastossa 40 vuotta, eläkeikään asti, johon mennessä työnantajan nimikin oli vaihtunut UPM-Kymmeneksi. Kolmivuorotyöhön tottui, kertoi Osmo. Omakotitontti löytyi Nakertajasta, ja v. 1964 Osmo rakensi työn ohessa perheelleen kodin, kuten monet muutkin yhtiön työntekijöistä tekivät. Alue näyttää viihtyisältä, vaikkakaan peltojen metsityttyä ikkunasta ei voi enää nähdä Kajaaninjokea.

Lapsuudesta lähtien liikunta ja urheilu on pitänyt paikkansa Osmon elämässä. Teerivaarassa

naapurin poikien kanssa harrastettiin yhdessä mäenlaskua ja hiihtoa, ja kesällä yleisurheilua varten raivattiin kenttä. Joskus osallistuttiin kesäkisoihin. Aikuisiällä hiihdosta tuli päälaji, jolloin hiihtoreissu saattoi olla satakina kilometriä. Finlandia-hiihtoihin Osmo osallistui kahdeksan kertaa, ja Eliaksen hiihtoihin joka vuosi, jos ne järjestettiin. Nykyiset talvet ovat näitä hiihtoja rajoittaneet. Mukavin suoritus oli voitto 45-vuotiaiden sarjassa UPM:n kisoissa. Viimeksi kuluneena talvena hiihtokilometrejä kertyi 300.

Osmon diplomeja Finlandia-hiihdoista.

Eläkeläinen Osmo antaa liikunnan ohjeen: kannattaa harrastaa vähän hikiliikuntaakin voinnin mukaan, mutta ei liikaa. Riittää, jos päivittäin liikkuu puolesta tunnista tuntiin. Lisää intoa liikuntaan Osmo saa siitä, että hän seuraa aktiivisesti urheilua. Nykyään puuhastelua riittää, ja jos tekeminen loppuu, aina voi lähteä lenkille vaikka rullasuksilla, jotka helpottavat Paltaniemen 20 km:n lenkkiä. Sen Osmo nykyään tekeekin kolme kertaa viikossa.

Ritvan vaiheita

Kun Tervon sukuja tutkitaan, löydetään myös Ritvan isälle serkkuja **Antti Tervon** jälkeläisistä.

Ritvalla oli kolme veljeä, joista yksi asuu Ritvan syntymäkodissa Pohjavaaralla. Avioituessa Ritvan sukunimi ei muuttunut.

Ritva kävi kansanopiston Mieslahdessa ja suoritti sen jälkeen tarjoilijakurssin, josta oli myöhemmin hyötyä työssä. Ensimmäinen vaihe oli kuitenkin perheenäidin. Kun lapset olivat tarpeeksi isoja, Ritva lähti töihin Kajaani-yhtiön ruokalaan. Ritvan anoppi asui perheessä seitsemän vuotta

puolisensa kuoltua, mutta kesiksi hän meni Hoiviin. Lapsia rakastava mummu otti vastaan koulusta tulijat.

Kajaani-yhtiön ruokalassa - myöhemmin Amican - työtä riitti 27 vuodeksi, eläkeikään asti. Avoin ja iloinen Ritva viihtyi hyvin työpaikassaan, jossa hän sai paljon tuttuja – ja kuuli hyviä vitsejä!

Korhosten piha on iso, siellä kasvavat marjapensaat ja muut puutarhan kasvit. Mehua on tänäkin syksynä tehty, ja hillopurkit täyttävät hyllyjä. Ritva huomauttaa, että pottua kyllä kasvatetaan, mutta juurikasveista on luovuttu, on pitänyt supistaa vuosien myötä puutarhanhoitoa ja viljelyksiä vähentää, sillä entisenlaisiin suorituksiin ei enää pysty.

Ritva näkyy tarttuneen hyvin monenlaisiin käden töihin – liekö Lauri-ukilta perittyä? Ei ole vierasta metalli eikä lanka. Kainuun Pirtin ja yhtiön kutomatuovassa päivänvalon ovat nähneet Ritvan kutomat matot, raanut, kuultokudokset, pyyheliinat ja verhot. Seinällä olevat taidokkaat enkelihahmot Ritva on tehnyt Osmon avustamana kursilla: materiaalina on ollut vanhasta lakanasta kaavojen mukaisesti leikattu hahmo, joka on täytetty vanulla ja sitten maalattu erikeeperillä vahvistetul-

Ritvan ja Osmon tekemä enkelihahmo.

Ritva ja Osmo yhdessä tehdyn kurkihahmon kanssa.

la maalilla. Kasvot on valettu muottiin ja tukka tehty trasselista. Pihalla kurkkivat kookkaat kurjet Ritva ja Osmo ovat tehneet yhteistyönä.

Vuosien varrella Korhoset ovat osallistuneet usein ulkomaille suuntautuneille seuramatkoille: Thaimaahan hyvin usein, Intiaan ja Välimeren maihin, mutta näin pitkille matkoille ei enää lähdetä. ✱

Yhteisiä syntymäpäiviä (160 vuotta) vietettiin 12.1.1919 runsaan vierasjoukon keskellä, sukulaisten ja ystävien kanssa Kajaanissa ravintola Forsissa, joka on entinen Kajaani-yhtiön ruokala.

Joulun viettoa Kainuussa vanhoina aikoina

...Sitten kohta joutui joulukin, pimeimmän talven juhla. Sitä ei kyllä vanha kainuulainen kovin suurena juhlana pitänyt eikä sitä varten läheskään niin varustautunut kuin kekriksi. ...”Joulurauhaa” kuitenkin pidettiin, niin että jo Tuomaan päivältä naiset heittivät kehruun loppiaiseen asti, ja jouluaattona käytiin kylpemässä. Mutta kaikki eivät edes pesseet pirtin lattiaa jouluksi. Varakkaat kyllä varustivat jouluksikin yhtä ja toista hyvää, mutta köyhemmät tulivat toimeen tavallisilla pyhäpäivän syötävillä. Jouluaattona saunasta tultua pisteltiin tavallinen pyhäaattoillan rieskaleipä roppavoin kanssa ja jouluaamuna pyhäaamun talkkunaa. Puolisena saatiin ryynipuuroa ja lihapottua, ja iltaseksi keitettiin lampaanlihaa tai lehmänselkää. Kirkossa käytiin vain lyhyemmiltä matkoilta. Oltiin usein kotona ja kuunneltiin kotipöydän ääressä luettua saarnaa sekä veisattiin virsiä. Mutta ”uskoton kansa ryyppäsi viinaa”. Viinaa juotiin varsinkin kirkkomatkalla ja kirkkomäellä. Siellä hevosia ja piippuja vaihdeltiin ja ajeltiin.

Mutta kalliin karjansa menestykseksi toimi emäntä joulunakin. Silloin ei saanut päivänäkana käydä nave-

tassa, vaan piti lehmän ruokkiminen toimittaa aamu- ja iltapuhteiden ajalla, samoin lannanluominenkin. Joulupäivän lanta oli lisäksi peitettävä tunkioon. Vielä varasi emäntä heinäkipun navetan ylisille laskiaisena lehmälle annettavaksi.

Huolehdittiin vielä kylvönteostakin: leivottiin joulu- taikinasta *ruispulla*, ja pantiin se talteen kylvöpäiväksi.

Joulupahnoja ei lattialla käytetty, mutta niiden muistoa oli ainakin se, ettei jouluna vuodekupoja viety päiväksi ulos, kuten tavallisesti, vaan kasattiin ne penkin alle. Joulukuusta ei korven pirteissä tunnettukaan, *joulupukkeina* joskus poikavesat, turkki nurin päälle kiskottuna, tulivat pirttiin kummittelemaan.

Tapanina ei tehty kummempaa kuin syötiin se iänikuinen aamutalkkuna, ja päivä vietettiin levossa ja rauhassa arkisilta askareilta. ”Herrat ne vain ajoi Tapania.”

Samuli Paulaharju: Kainuun mailta, Salakirjat, 1922. Tiedot Kuhmosta, Suomussalmelta ja Puolangalta.

Kalastaja Juho Tervonen ja Paltamon Kalatalo Oy

Teksti: Kirsti Tervo; kuvat: Timo Tervo

Oulujärven rannalta on kuulunut hyviä uutisia. Ely-keskuksen Pohjois-Suomen kalatalouspalvelut myönsi Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta tukea Paltamon kunnalle uusien kalankäsittelytilojen ja laitteiden hankkimiseen. Investoinnilla edistetään Oulujärven ja sen lähialueen kalavarojen tehokasta hyödyntämistä. Idea sai alkunsa Oulujärven kalastajilta, jotka olivat perehtyneet järvikalan käyttöön ja mahdollisuuksiin laajentaa käyttöä. Oulujärvellä paikalliselle järvikalalle on kysyntää, mutta kalastus on keskittynyt vain arvokkaimpiin lajeihin kuten kuhaan. Kuhakanta on taantunut, ja se tekee kalastuselinkeinosta epävarmaa. Paltamon Raappanmäessä asuva **Juho Tervonen** oli yksi niistä kalastajista, joka uskoi hankkeen onnistumiseen. Seuraavaksi voimme seurata hänen kertomustaan omista elämänvaiheistaan ja Kalatalon synnystä.

Juuret Raappanmäessä

Juho Tervosen suku on asuttanut Raappanmäkeä (ks. selitys jutun lopussa) vuosisatoja. Oli aikoja, jolloin Kajaanin Puutavara Osakeyhtiö ostatteli tiloja kahvipaketilla, kun isännillä ei aina ollut tietoa metsien arvosta. Juhon isän ukki oli tällaiselle ostelijalle lausunut että ”antaapa kuusen seistä, kyllä sillä jalat kestää”. Tilaa ruvettiin myymään seuraavan sukupolven aikana, kun suuren perheen lapsista neljä tarvitsi tikettirahat Amerikkaan. Juhon isä ja hänen veljensä asuivat Raappanassa viimeksi, ja osan rakennuksesta Juhon isä siirsi paikalle, jossa Juho nykyisin asuu.

Juholla oli kalastamisen hinku pienestä alkaen. Kalastusreissuille lähdettiin isän kanssa alas Osmankajärvelle. Nuoren miehen tie - niin kuin monen muunkin - vei ajan hengen mukaan kuitenkin Etelä-Suomeen, Juhon se vei kymmeneksi vuodeksi työhön LSO:lle Keravalle. Sieltä palattua oli jo mielessä ammattikalastus, mutta alkoikin maanviljelys: peltomaan hankinta ja raivaus, lypsy- ja nautakarjan hoito. Koska kalastus oli tuttua ja lapsuudesta, tässäkin vaiheessa se toi myös tuloa. Monet vastuulliset yhteiskunnalliset tehtävät ra-

joittivat kuitenkin vesille lähtöä, mm. kunnanvaltuuston puheenjohtajuus kahdella kaudella, lautakuntatyö sekä Lihakunnan, Atrian ja MTK:n luottamustehtävät pitivät kalastajan rannalla. Kun maanviljely loppui 2013 ja luottamustoimetkin vähenivät, kalastus saattoi jatkua.

Kalatalon toiminta alkaa

Keväällä 2019 alkoi Kalatalon toiminta. Hankkeen vetäjä **Simo Kempainen** vei Kalatalon maaliin asti. Nyt osakkaina on neljä ammattikalastajaa. Kalatalo käyttää tuotannossaan hauen, kuhan, ahvenen ja muikun lisäksi särkikaloja, lahnaa ja särkeä. Kalaa tuli ja saatiin suoramyyntioikeudet. Talo tarjoaa osakkaille tilat ja laitteet kalankäsittelyyn. Tällä tavoin kalatalot vähentävät yksittäisen ammattikalastajan taloudellisia riskejä.

Paltamon kalatalo.

Koska kelit ovat olleet melko huonot talvisin, Juho on jättänyt talvikalastuksen ja kalastaa vain kesäisin Nuoremmat osakkaat kalastavat talvella. Jo puoli viideltä aamulla kello herättää Juhon kokemaan pyydykset, 70 – 80 katiskaa, rysät ja verkotkin. Pyydöt ovat vuoroin Osmangassa, vuoroin Oulujärvessä. Venettä on siirrettävä järvestä toiseen tarpeen mukaan. Rantauduttuaan Juho lajittelee kalat, tekee ensin fileet, sitten ryhtyy perkaamaan ahvenia ja särkiä. Kalatalon tiloissa on ison kalan perkauskone, jollaisia ei ole monta koko Suomessa. Pienemmät ahvenet ja monikiloiset hauetkin sillä voidaan käsitellä.

Lisäksi kalatalossa ihan pienille särkikalaille on oma koneensa. Tällaisten koneiden ansioista saadaan talteen esimerkiksi särki ja lahna, jotka muu-

Juho Tervonen ja yksi hänen pyydyksistään.

Juho Tervonen esittelee Kalatalon kalankäsittelylaitteita.

ten joutuisivat roskiin. Kalaa voidaan ostaakin kaupallisilta kalastajilta. Juho kertoo, että hauenuistelukisasta toukokuun lopussa ostettiin 700 kiloa haukea. Siitä tehtiin filettä ja kalamassaa, josta voidaan tehdä kalapullia tai -pihvejä.

Kalaa myydään suoramyynninä asiakkaille tai teollisuudelle. Tavallisesti myydään ahventa, kuhaa, haukea ja jonkin verran muikkua. Kotimaisuus kunniaan ja Oulujärven ja Osmangan kalaa syömään! ✨

Raappana-nimestä

Kuva: Timo Tervo

Näkymä Raappananmäeltä Osmankajärvelle.

Peruskartalla Raappana-alkuisia paikannimiä on nelisenkymmentä. Nimien levikki osuu siten, että eteläisin paikka on Kuopiossa (Raappanansalmi) ja pohjoisin Sodankylässä (Raappanlampi) ja loput siis siltä väliltä (ehkä enemmän painottuen itään).

Näihin paikannimiin sisältynee henkilönnimi. Sukunimet-kirjan mukaan Raappanan taustalla on mahdollisesti ristimänimi Rafael, josta Karjalassa on käytetty puhuttelumuotoa Rapo ja ehkä myös Raappana. Vanhoissa asiakirjoissa mainitaan mm. Rapan Jacobsson 1641 (Pielisjärven pogosta), Päuall Rapana 1586 (Utajärvi).

*Helinä Uusitalo
erityisasiantuntija, Nimiarkisto*

Mainareita Kuparisaarilla

Teksti: Kirsti Tervo; kuvat: Heikkisten kotialbumi ja David Johnsonin nettisivut (<http://www.miningartifacts.org/Michigan-Copper-Mines.html>)

Vanhasta albumista löytyi yllättäen kuva (kuva sivulla 15) Amerikkaan muuttaneista Paltamon uuralaisista. Kuvassa on kolme serkusta, kaksi heistä kuuluu Tervosten sukuun. Koska niin moni tämänkin sukuseuran esivanhemmista on lähtenyt siirtolaisena Amerikkaan, kerrotaan tässä palasia muutaman nuoren muuttajan elämästä.

Siirtolaisuuden taustaa

Varsinaisen siirtolaisuuden Amerikkaan katsotaan alkaneen vuonna 1864, jolloin neljä siirtolaisryhmää, jotka olivat muuttaneet Norjan kautta, asettui asumaan pääasiassa Minnesotaan. Pian tämän jälkeen saapuivat ensimmäiset siirtolaiset Michiganin kaivosalueille. Tässä osavaltiossa on eniten suomalaisten jälkeläisiä. Jo 1870-luvulla oli kysymys massamuutosta. Suurinta siirtolaisuus oli vuosina 1899 - 1913, jolloin enimmillään saapui yli 20 000 siirtolaista vuodessa. Siirtolaisuus väheni vuoden 1923 jälkeen, kun Yhdysvaltain viranomaiset alkoivat säännellä maahanmuuttoa. Euroopasta muutti n. 40 miljoonaa ihmistä Pohjois-Amerikkaan. Tähän nähden suomalaissiirtolaisuus oli mitätöntä: 1821 - 1929 Suomesta muutti Yhdysvaltoihin 350 000 henkeä.

Yhdysvaltoihin asettuneet suomalaiset houkuttelivat luoksensa yhä enemmän väkeä aikaisem-

milta kotiseuduiltaan, samanaikaisesti kun kaivosyhtiöiden ja varustamoiden agentit suostuttelivat ennen kaikkea nuoria miehiä ja naisia muuttamaan uuteen maahan. Elantoa ei riittänyt kotimaassa kaikille, siksi muuttajia olivat pääosin tilattomat.

Suomalaisten siirtolaisuus Yhdysvaltoihin alkoi Pohjois-Suomesta ja levisi sieltä etelään. Vuosien 1870 - 1914 aikana oli maastamuutto suurimmillaan, ja jakson muuttajista kokonaista 52 % oli Pohjanmaalta. Muita huomattavia maastamuutto-alueita olivat Lappi, Oulun läänin länsiosa ja Ahvenanmaa.

Yleisesti sanottiin, että Amerikka oli paratiisi naiselle, mutta helveti miehelle ja hevoselle. Vähitellen useista raskaissa metsä- ja kaivostöissä olleista tuli maanviljelijöitä keskilänteen.

<https://www.genealogia.fi/>

Kaivoskuilussa Michiganin Calumetin kuparikaivoksella (yllä).

Kaivosmiehiä matkalla Michiganin Calumetin ja Heclan yhtiön kaivoksen kuiluun nro 2 noin 1906 (oikealla).

Michiganin Calumetissa otetussa kuvassa (reunimmaisena vasemmalla) on **Matti Jafet (Matti-Petti) Tervonen** (s. 1867), hänen veljensä **Heikki Tervonen** (s. 1872) seisoo hänen vieressään, heidän serkkunsa **Eeli Heikkinen** (s. 1874) on takarivissä seuraavana ja **Hemmi Härkönen** Uuralta hänen vieressään. Neljän muun miehen nimiä ei kuvaan ollut merkitty. Eeli, Heikki ja Hemmi palasivat Suomeen. Heikki Tervosen vaiheita on kertonut **Elsi Tervonen** *Jaalangan Tervoset* -kirjassa.

Seuraavaksi on jaksoja Matti-Petin ja mainareiden elämästä.

Matti-Petti Tervosen tarina

Eino Heikkinen (1911 - 1991), Eeli Heikkisen poika, on kirjassaan *Eelin tarina* kertonut serkkunsa Matti-Petin viimeisistä elämänvaiheista. Eeli oli saanut kutsunnoissa määräyksen astua kolmivuotiseen asepalvelukseen, mutta hän kuten monet muut suomalaiset nuoret miehet pyrki välttämään venäläiseen komentoon joutumista. Eeli pyysi serkkuaan Matti-Pettiä, joka oli jo muutama vuosi aikaisemmin mennyt Yhdysvaltoihin, lähettämään tiketin ja saatuaan sen hiihti joulukuussa 1895 Paltamosta Puolangan kautta Tornioon ja siitä salaa joen yli Haaparantaan. Matti-Petti oli jo valmistellut serkkunsa työhöntulon kaivokseen ja otti Eelin vastaan Hancockin asemalla.

Lainauksia *Eelin* tarinasta:

Matti-Petti asui kaivosfirman asuntolassa. Samasta paikasta hän oli saanut varatuksi asunnon myös Eelille. Talouspäällikkö oli luvannut asunnon pysyvästi vain, jos Eeli tulee työhön kaivokseen. Tuskin täällä vastatulleelle muuta löytyy, sanoi Matti-Petti. Paras painua maan alle. Sinne kuparikiisua louhimaan maana alle suomalaiset hyvin kelpaavat, jatkoi Matti-Petti sanoen toista vuoden aikana jo hyvin tottuneensa kaksivuoroiseen työrytmiin eikä ansiokaan aivan heikoksi jää, jos jaksaa täydellä paiskia. [- -]

Ensimmäisen työpäivän aamuna kuuden aikaan Eeli meni Matti-Petin opastuksella kaivokselle. Miehet laskettiin hissiin, joka hitaasti laskee joukon syvälle maan uumeniin. Se oli Eelille uutta ja ou-

toa. Hän tunsu lievää jännitystä ja pelkoakin hissin painuessa yhä syvemmälle alas pimeään kuiluun. Hissi pysähtyi ja miehet astuivat ulos kiviselle taksanteelle. Miesten otsalampuista tuleva valo antoi aavemaisen kuvan johon silmät vähitellen tottuivat ja erottivat joltisenkin aukion murskevaunuineen ja erilaisine työvälineineen. Aukiolta haarautui kapeampia kuiluja kauemmaksi maan uumeniin.

Vaikka matka maan pinnalta työtasanteelle kesti vain muutamia minuutteja, se oli Eelin tajunnassa siirtymistä tutusta tuntemattomaan. Maailman moninaisesta elämänrytmistä ikään kuin kadotuksen syövereihin.

Louhintatasossa pomo määräsi Eelin kuormamaan louhittua mursketta vaunuihin. Se työ on raskasta, kaivostyön raskainta, johon jokainen aloittelija ensin joutuu. Matti-Petti oli jo tämän vaiheen sivuuttanut ja kohonnut huomattavasti helpompaan hommaan, vaunun kuljettajaksi. Porarin työ on jo ammattitaitoa vaativaa työtä, jossa hyväkuntoinen mies pääsi hyviin ansioihin.

Työvuoro kesti, lyhyttä taukoa lukuun ottamatta, 8 tuntia. Vuoron päättyessä Eeli oli loppuun väsynyt. [- -]

Asuntola, jossa Eeli ja Matti-Petti asuivat, oli poikamiehiä varten. Perheelliset asuivat joko yhtiön perheasunnoissa tai pitemmän aikaa Amerikassa olleet omakotitaloissa kaupungin liepeillä. Poikamiesten asunnot oli jaettu neljän huoneen ryh-

miin eli soluihin. Kussakin solussa olivat yhteiset sosiaaliset tilat ja pieni oleskeluauula. Huoneet olivat yhden hengen huoneita, joissa oli pieni keittoturkkaus. Kalustona sänky, pöytä, pari tuolia ja vaatekaappi. Patja, tyynyt ja peite olivat yhtiön puolesta. Liinavaatteet tuli itse hankkia. [- -]

Asuntolassa oli kymmenen neljän huoneen solumuoketta kahdessa kerroksessa. Matti-Petti asui toisessa kerroksessa. He olivat samalla vuorolla työssä ja vapaa-aikoinakin he usein liikkuiivat yhdessä. Olihan Matti-Petti Eeli ainoa lapsuudesta asti tuttu ja sukulainen.

Usein he kävivät haalilla, minne Matti-Petillä oli asiaa. Eeli huomasi, että hänen kiinnostuksensa kohde oli haalin toimelias ja ystävällinen tarjoilija Hanna. He istuivat usein haalin sulkeeseen saakka, ja Matti-Petti saattoi sanoa Eelille, että mene sinä yksin asunnolle, minä saatan Hannan kotiinsa. Hän sanoo pelkäävänsä ulkona liikkumista pimeinä öinä. Heistä saattaisi tulla sopiva pari, ajatteli Eeli. Hanna olisi huolehtivainen vaimo ja hillitsisi Matti-Petin hiukan raisua luonnetta.

Näin Matti-Petti ja Hanna kihlautuivat, ja Hanna muutti vanhempiensa luota yhtiöltä vuokratuun pieneen perheasuntoon. Odotusajan loppupuolella Hannan oli jäätävä kotiin hoitamaan terveyttään. Hän kävi usein hospitalissa, koska vauvan asennossa oli jotain ongelmaa. Synnytyksen lähestyessä Hanna otettiin sairaalaan.

Onnettomuus

Maanantai-aamuna Eeli ja Matti-Petti saapuivat yhdessä aamuvuoroon kaivokselle. He laskeutuivat työporukan mukana alas työpaikalle. Porarit ovat räjäyttäneet malmimursketta riittävästi päivän työurakkaa varten. Vielä oli muutama minuutti työvuoron alkuun, kun Matti-Petti siirsi vaunut lähelle murskekasaa. Hän vinkkasi Eelin luokseen saadakseen rauhassa vaihtaa muutaman sanan. Matti-Petin lause Minua pelottaa katkesi siihen, kun seinämän yläosasta yhtäkkiä irtosi suuri kivenjätkäle satuttaen Matti-Pettiä selkään hänen jäädessä osittain kiven alle. Eeli väistyi vaistomaisesti, mutta eräs lohkarie sattui hänen päähänsä kaataen maahan. Joku lohkarieista putosi vielä jalan päälle. Molemmat makasivat liikkumattomina kivilohkarieiden alla, kun toiset porukan miehet

kiirehtivät apuun. Eeli saatiin helposti pois kivenjätkäle alta. Hän oli elossa, mutta tajuton, säärestä tuli verta. Matti-Petin irrottaminen kivenjätkäle alta vaati monen miehen ponnistelun ennen kuin he saivat hänet vapaaksi. Selkä näytti pahasti ruhjoutuneen, veren kihotessa vaatteiden läpi. Elikö Matti-Petti, sitä ei osattu sanoa, ruhjoutuma oli vaarallisen näköinen.

Tapahtui yleinen hälytys ja onnettomuuden uhrin kiidätettiin hospitaliin. Siellä voitiin vain todeta elämän päättyneen. Sitä vastoin Eeli oli elossa.

Työt onnettomuuden jälkeen pysähtyivät tällä lohkolalla. Työkaverit olivat niin järkyttyneitä, etteivät he voineet edes ajatella työn aloittamista. He kaikki olivat suomalaisia ja tunsivat tapahtuman yhteiseksi onnettomuudeksi.

Sairaalassa

Seuraavan aamuna Matti-Petin kuoleman jälkeen alkoivat Hannan synnytyspoltot. Lapsi oli poikittain ja lääkärin yrittäessä oikaista lapsen asentoa potilas sai voimakkaan kouristuskohtauksen, meni tajuttomaksi ja muutaman sekunnin kuluttua hengitys lakkasi. Lastakaan ei voitu pelastaa, vaikka kolme lääkäriä teki parhaansa.

Lääkäri kutsui aulassa odottaneet Hannan vanhemmat, Jussin ja Liisan ja kertoi järkyttävän tapahtuman. Vanhemmat istuivat mykistyneinä vierokkain. He tunsivat menettäneensä kaiken. Heillä oli ollut pieni mökki Pohjanmaalla, elämä oli ollut puutteellista, aina ei ollut työtäkään ja niin he hyviä viestejä Amerikasta kuultuaan möivät mökkinsä ja lähtivät 10-vuotiaan Hanna-tyttären kanssa lännen maahan. Jussi teki kaikenlaista sekatyötä, oli kaivoksessakin, mutta sai sitten seurakuntatalon vahtimestarin työn ja Liisa emännöitsijän paikan. Hanna kävi suomalaista koulua, oppi englantiaakin tyydyttävästi.

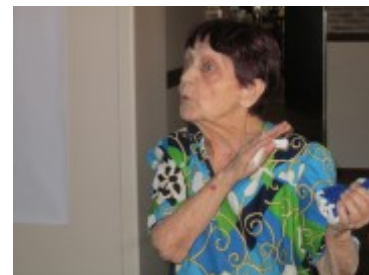
Vanhemmat päättivät jäädä paikoilleen, omassa kodissaan asuen.

Eeli toipui vähitellen ja sai maan pinnalta helpomman työn työkaluvaraston hoitajana. Saatuaan Yhdysvaltojen kansalaisuuden ja tiedon asevelvollisuutensa laiminlyöneiden vapauttamisesta kaikista seuraamuksista Eeli palasi Suomeen tammi-kuussa 1902.*

Eeli on Kirsti Tervon isänisä.

Härkävaunussa ja jalan evakosta pois

Kuva: Timo Tervo

Alma Tervonen-Sapošnikova.

Tarina on jatkoa edellisessä Tervaksien numerossa olleelle Alma Tervonen-Sapošnikovan muistelulle vuonnislaisten evakoretkestä Neuvostoliitossa. Tämä osa tarinasta on julkaistu "Karjalan heimo" -lehdessä 2011: 11-12.

Vuonnislaiset pääsivät vuonna 1945 palaamaan kotiin, mutta matka oli pitkä ja vaivalloinen. Alma Tervonen-Sapošnikova kertoo muistojaan.

Oli vuosi 1945 ja jokainen iloisena puhui sodan loppumisesta. Samaan aikaan käytiin vielä kiivaita taisteluja jossain Saksassa. Kuulin äitini puhelevan toisten naisten kanssa. He sanoivat, että Uhtuan piiri on jo vapaa sakemanneista.

Siellä missä me asuimme, oli sodan alkuvuosi-
na paljon karjalaisia. Nyt vuonna 1945 vain joitakin, koska suuri osa oli kuollut nälkään jo vuosina 1941–43. Muuta syötävää ei ollut kuin puunkuo-
resta tehtyä pettuleipää ja syötäväksi kelpavaa heinää.

Äiti oli niin kovassa puuhassa lähtöä varten ja niin minäkin pieni tyttönen hypähtelin yhdellä jalalla ja huusin, että nyt myös lähemmä, nyt myös lähemmä. En osannut siihen aikaan puhua yhtään venäjää.

Vihdoin koitti se päivä, jolloin tuppauimme härkävaunuun Mešokin asemalla, joka on lähellä Lenskein piirin pääkaupunkia Jarenskia Arkangelin alueella, minne meidät vuonnislaiset oli viety. Vuonnislaisia oli kaikkiaan ympäri Venäjää Siperiaa ja Kaukoitää myöten.

Kului monta viikkoa ennen kuin saavuimme Vienan Kemiin. Oli meillä muistaakseni jonkin verran kapineitakin mukana. Oli talvi ja sotkimme kaikki erilaiset vaatteet päällemme. Syömistä oli hyvin vähän. Mamma säästi aina jonkin verran leipää, jota sai päivässä vain 200 grammaa. Vettä sai asemalta, kun juna pysähtyi.

Jokaisessa vaunussa oli iso rautatynnyristä tehty kamina. Polttopuita sai asemilta ja metsästä, kun juna pysäytettiin sitä varten. Kamina oli aina kuuma ja sillä sai jokainen keittää vettä omassa astiassa. Myös muuta sai keittää, jos oli jotakin keitettävää.

Meillä äidin kanssa oli joskus ainakin ruisjauhosta, vai liekö ollut ohrajauhosta keitettyä notkeata vesivelliä, rokkaa. Suolaa oli vähän ja sitä piti käyttää oikein säästään nipin-näpin. Sokerista, kahvista ja teestä ei ollut puhuttakaan.

Olimme nälkäisiä ja repaleisia, mutta silti vau-
nustamme kuului joskus naurua ja lauluakin. On se ihmisen elämä sellaista! Jos tiedät, että edessä on kohta koti-Vuonni-
nen, niin totta kai aurinko nousee. Huomaat yhtäkkiä, että hymyilet.

Vaunussa kyyhötin äitini vieressä ja katselin hänen vapisevia käsiään, kun hän taittoi minulle vähän leipää. Hän antoi isomman palan minulle. "Syö, lapsi", hän sanoi. "Ja juo kipätkyä (keitettyä vettä) piällä." Itsekseen hän hiljaa rukoili: "Auta taivahaini tuatto piässä kotih, ta anna heti kerta syyvä leipyä kyllitellen." Sitten hän risti silmiään.

Minä kun sain leivän, niin nousin ja aloin kävellä ja hypähdellä. Mistä lie tullut, emme ensin huomanneet, ohi kulki ikäiseni poika ja sieppasi minulta leivän. Minulta pääsi huuto ja kamala itku. Melkein heti kuului, kun poikakin parkui ja itki kovasti.

Vaunun toisesta päästä kuului kiroilua ja poika itki yhä kovemmin. Minä myös itkin vieläkin kovemmin. Huusin äidille, että äiti, äiti, hän syököön. "Nyt hänet tapetah!" Äiti osasi hyvin venä-

jää ja yritti kovasti selvittää, jotta lapsen annettai-siin olla rauhassa.

Sen jälkeen nainen talutti korvasta itkevää poi-kaa. Vissiin tuo nainen oli pojan äiti, yhtä kurjan näköisiä kuin mekin. Sanoi pojalle, että pitää pyy-tää anteeksi. Poika-parka ojensi minulle pienen kynnenkokoisen leivänmurun ja pyysi ottamaan. Painoin pääni äidin polviin, kuulin, kun äiti sanoi, että syö, syö. Sen jälkeen vaunussa oli taas hiljais-ta.

Tuli viimein päivä, jolloin olimme Kemissä. Kemin asemalla tapasimme Riikosen Iron poiki-neen. Reino oli jo aika iso poika, paljon suurempi minua. Meidän piti päästä jotenkin pois kaupun-gista ja matkalle kohti Uhtuaa. Pääsimmekin Uh-tuan tielle ja astua töpöttelimme vähien kapineit-temme kanssa Usmanan kylään saakka.

Aikaa kului tietysti paljon, eikä apua saatu mis-tään. Siihen aikaan oli todella vähän autoja eikä otettu niihinkään, joita oli.

Usmanan kylään kun tultiin, pääsimme taloon. En tiedä, miten sinne pääsimme, mutta siellä asui-vat jo ennestään Siperiasta tulleet Simo-sedän per-heenjäsenet. He olivat Simo-setä, tiätinkä eli hä-nen vaimonsa Muarie sekä Helmi, Hilja ja Tyne. Talo oli kauhean pieni. Siinä oli keittiö ja huone. Kemistä päin tullessa se on oikealla puolen mäel-lä. Vasemmalla puolen tietä oli Kemijoki ja paljon kylän taloja. Meidän oli pakko jäädä joksikin ai-kaa Simo-sedän luo.

Joidenkin päivien kuluttua Helmi karkasi isänsä Simon kanssa yöllä kohti Uhtuaa. Metsätyöpaikas-ta ei päästetty rehellisesti. Nyt pitkä-Simo, joksi häntä kutsuttiin, ja Helmi-tytär kulkivat kohti Vuonnista. Helmi oli jo 15-vuotias ja Simo yli kaksimetrinen leveäharteinen jäntevä mies.

Heiltä kului monta päivää, ennen kuin he olivat Kalevalan piirissä. Heillä oli kaikkea. Yöpymis-paikoissa Simo-isä keitti purkissa lumesta vettä, murusti veteen leipää ja yritti syöttää Helmille. Ajatella, miten vaikeaa Helmillä oli, kun hänen piti ehtiä mukaan isänsä perään. Kaksimetrinen isä kulki edellä rivakasti ja tyttönen perässä melkein juosten.

Simo jäi töihin Uhtualle ja vei Helmin Vuon-niseen. Sinne olivat jo tulleet evakosta ukko ja ämmö. Simon täytyi palata Uhtualle.

Meitä oli kolme perhettä Usmanan kylässä: me äidin kanssa, Iro Reinon kanssa ja tiätinkä Tyynen ja Hiljan kanssa. Aamulla varhain äidit menivät töihin metsään ja palasivat sieltä myöhään illalla. Me lapset olimme kotona. Syömistä ei ollut, työnä oli saada vettä ja polttopuita. Reino kun oli muka mies, hänen työnään oli polttopuiden hankinta.

Aikaa vietettiin mäkitörmällä. Laskimme sitä alas reellä. Reki nostettiin porukalla ylös mäen päälle. Sitten hyppäsimme kaikki rekeen ja alas, hurraa! Reino oli aina ohjaamassa. Me loput istuimme aina, minne ehdimme. Oli siinä joka päivä iloa ja naurua!

Lopulta tapahtui onnettomuus. Olimme taas mäen päällä. Viimeisenä rekeen istui Tyne. Mäen puolivälissä oli pylväs, ja reki kiiri vauhdilla alas. Reino ei ehtinyt kunnolla ohjata raskasta rekeä ja se heilahti vauhdilla pylvääseen. Reki kaatui, me lensimme kuka minnekin, mutta Tyynen pää osui pylvääseen.

Voi kauhea! Eikä minkäänlaista apua!

Jotenkin me saimme vietyä Tyynen kotiin pe-ttiin. Kun äidit illalla saapuivat töistä, he olivat kauhuissaan. Joidenkin päivien kuluttua Tyne parani, mutta ikävä kyllä, vielä tänäänkin hänellä on päässään kova tuska.

Sen tapahtuman jälkeen emme enää laskeneet mäkeä. Koko meidän porukka alkoi valmistautua matkalle kohti kotia.

Paikassa, jossa yövyttiin, ei auttanut muu kuin äitien ottaa käteen kirves, pokasaha tai justeeri. Tehtiin nuotio ja sulatettiin lumesta vettä. Kemin ja Uhtuan väli oli kauhean vaikeata. Oli kevättalvi, lumituisku. Öiset pakkaset ja edessä lähes 200 ki-lometriä. Onneksi meitä ei kukaan ajanut takaa, mutta pelkäsimme silti.

Myötämäessä meitä lapsia istutettiin kelkkaan vähäksi aikaa, jotta jalat olisivat saaneet levätä. Eräässä lepopaikassa Reino kiipesi puuhun mel-kein latvaan saakka. Me Tyynen kanssa hypimme puun juuressa lumessa ja huusimme: ”Sinä olet käki, sinä olet käki! Kuku kovaan! Kuku! Poika

innostui ja alkoi kukkua, heitti kätensä irti ja pudota mätkähti maahan. Kyllä meitä kahta nauratti, mutta ei Reino. Hän pahoin revitti ainoat housunsa ja sai naarmuja poskeen ja käsiinsä.

Hänen äitinsä oli suuttua, mutta sitten koko porukka nauroi. Mukana oli rihmaa ja neuloja jokaiselle. Niin saatiin Reinon housut pian kuntoon.

Eräässä yöpymispaikassa minä poltin kintaani. Panin ne muka kuivumaan puun oksalle. Yöllä nukkuessamme ne olivat pudonneet nuotioon ja palaneet. Minulla ei ollut muita käsineitä loppumatkaksi Vuonniseen. Äiti veti hihat pidemmiksi ja satoi ne nuoralla kiinni. Hyvä se oli, ei ainakaan käsiä palellut.

Matkalla oli kauppoja, ainakin Sommalla. Sieltä olisi saanut jotakin, mutta meillä ei ollut leipäkortteja. Muistaakseni ostimme suolaa ja tulitikkuja. Vuonna 1945 ei vielä ollut Kepan eikä Kuusilahden asutuksia.

Vihdoin me pääsimme Uhtualle! Menimme suoraan kunnantalolle. Saimme yösijan kunnantalolta. Lisäksi meidät syötettiin ja juotettiin ja meille annettiin leipäkortit.

Lepäsimme joitakin päiviä Uhtualla. Tapasimme Simo-sedän. Hän oli kunnostamassa Uhtuaa. Saimme tavata myös muita kylään palanneita asukkaita. Paikalla oli kuulemma myös kolhoosin puheenjohtaja, joka teki alkutoimia.

Nyt oli edessä viimeinen taival. Vuonninen, missä olet Vuonninen!

Äidit olivat huolissaan. Silmät kuitenkin loistivat ja äänet tuntuivat muuttuvan iloisemmiksi. Äiti huokailee: ”Ohhoh, onnako piäsemmä kotikonnuilla.”

- Oma mua mansikka, vieras mua mussikka.
- Oh-hoh.
- On kulunut viisi vuotta!
- Avoi-voi.

Taas eteenpäin, Vuonnista kohti. Sama porukka, samat kelkat. Kiiskiesessä levättiin hyvin. Kylässä oli yksi ainoa talo tien vieressä. Siinä asui mies ja nainen. He antoivat meille kiehutettua vettä ja nyt meillä oli leipää.

Oli kevät, aurinkoinen ilma, huhtikuu. Päivällä alkoi olla märkää, kun aurinko lämmitti lumen. Kun saatiin illalla sytytettyä nuotio, piti jalkineita kuivattaa.

Tie oli vain hevosjälki. Taipaleella kulki jonkin sotilashevosta, mutta kyytiin ei otettu edes lapsia. Meidän täytyi kulkea hitaasti ja eteneminen oli vaivalloista.

Oli iloisiakin hetkiä!

Ohi kulkevat sotilaat antoivat meille leipää, lihasäilykepurkkeja ja joskus jopa pieniä nokareita sokeria. Kun sitten olimme kaikki nuotion ääressä, kiehautimme vettä purkeissa, söimme leipää lihan kanssa ja ripautimme pikkumurusen sokeria. Voi, se oli juhlallista!

Nykyisin sitä tuskin voi uskoa. Nykynuoriso viittaa kädellään ja sanoo, ettei tuo voi olla totta! Mutta miinoistakin meitä varoiteltiin. Kauas tiestä ei saanut mennä.

Ainakin Eldankajärven kylässä oltiin yötä ja siellä tapahtui naurettava juttu. Jälkeen päin sitä muisteltiin ja naurettiin vatsat kipeiksi.

Se oli tällainen tapaus:

Kun tulimme suomalaisten asutukseen Eldankajärven rannalle, valitsimme yöpaikan. Jokainen meni johonkin, puita hakemaan tai nuotiota rakentamaan. Iro meni myös johonkin. Siellä oli talli, jossa myös matkalla olleet venäläiset sotilaat syöttivät ja juottivat hevosiaan. Iro meni sinne hakeakseen polttopuita.

Jonkin ajan kuluttua sieltä alkoi kuulua kauhea kiroilu sekä venäjäksi että karjalaksi. Mitä ihmettä? – Pirut, saatanan pirut, kuului venäläisiä kiro sanoja. – Mitä hyö on roattu, saatanan pirut!

Me tietysti kaikki juoksimme Iron luo talliin, missä hän huutaa ja kovasti huitoo käsillään.

– Katsokaa nyt, mitä pirut on roattu!

Me lapset emme tietenkään heti ymmärtäneet, mistä on puhe. Me lapsukaiset nähtiin ensimmäisen kerran elämässä, millaisia ovat kahvinpavut ja mitä paahtamaton kahvi. Isot valkoiset jyvät olivat hevosten paskassa. Ja niitä jyviä oli paljon!

Nyt jo kaikki äiditkin huusivat ja noituivat. Äidit päättivät, että tuota aarretta ei jätetä tuohon.

Taloista löydettiin ämpäreitä, joihin kahvinpavut kerättiin, pestiin järvässä, virutettiin ja pestiin. Sitteen kuivattiin.

Me lapsetkin juoksentelimme kaikkialla ja löysimme pian kahvinjyviä monessa paperisäkissä. Pavut paahdettiin ja hienonnettiin. Sitten keitettiin tavallista kahvia isolla kattilalla. Joimme sitä hymyillen ja nautimme. Se oli suorastaan kuninkaallinen tilaisuus!

Iso kattila ja ämpärit oli löydetty niistä taloista.

Luulemme, että kahvisäkit olivat jääneet suomalaisilta. Venäläiset sotilaat eivät varmaan tienneet, mitä ne olivat ja syöttivät ne hevosille. Hevoset söivät ne kokonaisina, eivätkä pavut ehtineet sulaa suolistossa.

Meille nälkäisille se oli onni. Vielä kun oltiin yötä Valkeanlammin rannalla, niin sotilashevosties antoi salaa puoli säkkiä kauraa. Upseerit toivat leipää ja sokeria.

Viimeinen kerta levättiin Vuonnisjoen suussa. Juotiin kahvit, syötiin ja pääsimme vielä jään yli kylään. Kuljimme oikein varovasti.

Äidit jakoivat kaiken ruoan viimeisessä lepopaikassa kolmeen osaan. Muarietiätinkälle annettiin vähän enemmän, kun heitä oli kolme, Tyyne, Hilja ja tiätinkä. Helmi tuli meitä järvellä vastaan.

Kun tulimme Kallen akan rantaan, niin talosta juoksi vastaan ihmisiä.

Sisällä huomasimme, että pöydällä höyrysi iso vaskinen samovaari. Pöytään oli katettu isot mukit ja lautasilla oli pieniä rieskoja tummista jauhoista.

Kallen akka käski iloisesti voivottaen nousta pöytään. Sanoi, että tsajua ei kyllä ole, mutta juokaa hoti kipätkyä ta syökiä rieskua.

Mehän olimme rikkaita. Nostimme pöytään leipää ja sokeria. Ilomielin hörpimme samovaarin vettä sokerin kanssa. Annoimme Kallen akalle kahvinpajuja ja nokareen sokeria. Kyllä mummu-rukalta itku pääsi! Hän itki, risti silmänsä ja voihki.

– Avoi-voi, tämmöini onni. Ka, mistä työ?

– Antakkah taivahaini tuatto teilä kaikkie hyvyä.

Me emme tietenkään kertoneet kahvinpavuista mitään. Myöhemmin vain nauroimme omassa porukassa.

Kun olimme vähän levänneet, niin jokainen perhe lähti omaan kotiinsa. Pääsimme Vuonniseen ja kotiin, jota olimme kaivanneet viisi vuotta. *

Alma Tervonen-Sapošnikova asuu Vienan Karjalan Vuonnisessa.

Tarinaa Calumetista, ”suomalaisuuden pääkaupungista Amerikassa”

Yhdysvaltain Michiganin suomalaiset siirtolaiset olivat paitsi mainareita, myös metsätyömiehiä ja maanviljelijöitä. Calumetin kaupungissa suomalaisia oli 1800-luvun loppupuolella 8000. Nimityksen ”suomalaisuuden pääkaupunki Amerikassa” oikeuttivat suomalaisten Calumettiin perustamat kulttuuriseurat, seurakunnat ja sanomalehdet. Suomalaiset selviytyivät liikemiehinäkin kansallisuuksien joukossa tyydyttävästi.

Jokaisessa kaupassa, kansallisuudesta riippumatta, oli ainakin yksi suomalainen liikeapulainen huolehtimassa suomalaisista asiakkaista. Suomalaisille annettiin vapaasti luottoa, sillä heidän rehellisyytensä oli tullut yleisesti tunnetuksi. Erää-

seen Calumetin kauppaan tuli kaksi suomalaista tukkityömiestä suomalaisen myyjän ollessa poissa. Omistaja möi heille melkoisen summan edestä saappaita, kintaita ja muuta vaatetavaraa ja antoi rahattomille miehille laskut allekirjoitettavaksi. Toisen alle ilmestyi nimi *Hyvä Tavara* ja toisen alle *Maksa Velka*. Kun liikeapulainen tuli takaisin, selvisi miesten harjoittama kepponen; mutta kaupan omistaja oli järkkymätön luottamuksessaan asiakkaitensa kunniantuntoon. Eikä hän pettynyt, sillä muutaman viikon kuluttua tulivat miehet selvittämään laskunsa. *

Armas K.E. Holmio: Michiganin suomalaisten historia, Hancock, Michigan 1967. 639 s.

Perheiden apuna Mika Tervonen, perhepsykoterapeutti

Teksti: Kirsti Tervo; kuva: Timo Tervo

Mika Tervonen syntyi Mikkelissä, mutta isänpuoleiset juuret ovat Paltamon Uuralla: isä-Heikin, ukki-Heikin ja isoisa Heikin edellä on Raappananmäen **Japhet Tervonen**, ja linja jatkuu aivan ensimmäiseen Savosta Kainuuseen tulleen **Jöns Tervosen**, joka v. 1549 tuli Jaalangan Tervolanniemeen.

Lukion ja asevelvollisuuden suorittamisen jälkeen valikoitui sairaanhoitajan nelivuotisten opintojen ja myös psykiatriisiin opintoihin syventymisen paikaksi Lappeenranta – koska siellä oli Saipa. Valmistumisensa jälkeen Mika teki muutaman kuukauden ajan töitä nuorisopsykiatrisella osastolla mutta huomasi, ettei se ollut hänen alansa, ei myöskään aikuispsykiatria. Uusi suunta löytyi Savosta.

Kuopioon!

Kuopion yliopistollisen sairaalan (Kys) lasten psykiatrisella osastolla Mika aloitti työt samana valmistumisvuotenaan 2001 ja oli siellä osastolla olevana hoitajana. Työnsä ohella hän suoritti psykoterapiaopinnot Jyväskylässä v. 2011 – 2014 ja sai Valviran luvan käyttää psykoterapeutti-nimikettä. Opiskelujakson aikana Mika siirtyi osaston hoitajan paikalta perhetyöntekijäksi, jolloin hänellä oli mahdollisuus tavata lasten vanhempia ja perheitä. Osasto järjesti myös yhden yön isä ja poika -retkiä Rautavaaran Metsäkartanoon. Siellä isät esittivät toiveensa, että olisi hyvä löytää isien vertaisryhmä, jossa asioita voitaisiin puhua keskenään. Useilla retkillä Mika oli pohtimassa isyyttä, poikien ja isien kanssa.

Miksi intensiivinen perhehoito

Mikaakin alkoi askarruttaa, millä tavalla perheitä voitaisiin auttaa paremmin kuin tuomalla lapsi osastohoitoon. Kun lasta hoidettiin osastolla, hän oppi jotakin uutta, mutta saattoipa käydä niin, että kun hän palasi perheeseen, mikään ei muuttunut ja parin kuukauden jälkeen oltiin samassa tilanteessa: lapsi saatettiin taas osastolle. Siispä koko perhettä piti auttaa!

Mika Tervonen

Psykoterapiassa voidaan hoitaa yhtä henkilöä, mutta perhepsykoterapiassa perehdytään perheen sisäisiin vuorovaikutusongelmiin ja niitä hoidetaan. Muutokseen pyritään muun muassa tunnistamalla perheen voimavaroja ja vahvistamalla myönteistä vuorovaikutusta. Perheterapeutti toimii avoimesti jakaen perheelle ajatuksiaan ja näkemyksiään havainnointinsa pohjalta. Kun Kysin lastenpsykiatrialla alettiin suunnitella intensiivistä perheterapiaa, Mika haki siihen mukaan. Tutustuttiin eri puolella Suomea oleviin käytäntöihin ja rakennettiin Kysin lastenpsykiatrisen poliklinikan intensiivisen perhehoidon malli. Toiminta alkoi v. 2016.

Intensiiviseen perhehoitoon voi saada lähetteen perheneuvolasta tai poliklinikalta, jolloin sovitaan perheen kanssa tapaamisesta joko kotona tai sairaalassa. Hoitojaksoa voi joutua odottamaan puoli vuotta. Kuitenkin perhe saa odotusaikana apua tapaamisista perheneuvolassa tai poliklinikalta. Intensiivijakso kestää kolme viikkoa, ja sinä aikana tavataan neljänä päivänä viikossa kolme – neljä tuntia kerrallaan. Jakson loputtua pidetään yhteinen palaveri tiimien ja perheen kesken: mitä on opittu, mitä viedään kotiin.

Mika kertoo, miten psykoterapia perheen kanssa toimii. Jos vanhemmat ja perheet saadaan sitoutumaan hoitoon ja siis ymmärtämään, että vastuu perheestä on heidän ja kun lapset huomaavat vanhempien sitoutuneen, hekin tulevat mukaan hoitoon. Terapiassa voivat olla mukana molemmat vanhemmat tai vain toinen tai vuorotellen, myös perheen muut lapset voivat osallistua, samoin joku läheinen sukulainen. Perhe määrittelee osallistujat.

Terapiaan tullessaan vanhemmat ovat voineet kertoa, että perheessä huudetaan ja riidellään milloin mistäkin ja että kaikki ongelmat perheessä ovat lapsen syytä. Usein vanhemmat kertovat, että

he eivät osaa antaa kehuja lapsilleen, että lapsi on liiaksi kiinni vanhemmassaan, että kasvatustavoissa ei olla yksimielisiä tai että sisaruksille tulee riitoja. Kun perhe tulee terapiaan, heitä haastetaan miettimään, miten heidän mielestään perhe-elämä sujuisi paremmin ja mitä taitoja he haluaisivat harjoitella. Heille korostetaan, että hoitoprosessi on heidän ja että työntekijät auttavat heitä tässä. Ensimmäisellä viikolla työntekijät seuraavat, millaisia pulmia perheessä on. Esimerkiksi kun sisarukset nahistelevat, katsotaan, miten vanhempi hoitaa tilanteen. Terapeutti antaa tästä palautetta. Toisella viikolla vanhemmat alkavat harjoitella ja huomavat, että heidän suhtautumisensa on muuttunut. Kun lapset ihmettelevät, miksi tehdään kysymyksiä, heille kerrotaan, että vanhemmat harjoittelevat.

Mikan tavallinen työpäivä

Ensimmäinen tunti on suunnittelua, kunnes perhe tulee kello yhdeksän. Heidän kanssaan ideoidaan päivän ohjelma: ulkoilua, touhua ja tekemistä, joskus projekteja, jossa tehdään jotakin yhdessä. Aina puhutaan lopuksi, miltä tuntuu aikuisista ja miltä tuntui lapsista. Kun uusi tapaaminen on jo seuraavana päivänä, on hyvä jatkaa tänään koetusta toisin kuin perheneuvolassa, jossa tapaamisajat saatavat olla parinkin viikon välein.

Mika sanoo, että työn parasta antia on nähdä, miten perheenjäsenet löytävät omia vahvuuksiaan ja osaavat käyttää niitä. Vanhemmat näkevät, mikä on hyvää, mikä antaa voimaa ja mikä auttaa vahvistumista muillakin kuin nimetyillä ongelma-alueilla. Mika kertoo esimerkin työstä, joka ei halunnut lähteä esikouluun, mutta kun äidin teot ja äidin ja työntekijän keskustelut tyttären kanssa oli käyty, tytär esitteli äidistään ylpeänä uutta esikoululaisen reppuaan.

Intensiivijaksolle lähetäville tiimeille Mika antaa kunnian. Nämä ovat valmistelleet hyvin niitä perheitä, jotka lähtevät tekemään työtä Mikan ja hänen työtovereidensa kanssa.

Tulevaisuus

Mika mietiskelee, kuinka paljon maailma on muuttunut hänenkin työvuosiensa aikana: kansainvälistyminen yhdessä tietotekniikan kanssa vaikuttaa kaikkiiin. Saattaa olla, että lapsen kaveripiiri on esim. peliharrastuksen vuoksi ympäri maailmaa. Onko se hyvä vai huono asia? Jos lapsi viipyykin ruudun ääressä, olisi paikallaan kysyä, miten hän saa koulutehtävänsä hoidetuksi, miten on unen tai miten muiden harrastusten laita. Toinen nykyään näkyvä muutos koskee perhemuotoja. Terapiaan tulevan täytyy saada se kokemus, että hän tai hänen perheensä on tervetullut.

Vapaa-aika

Paltamon Uuralla oleva mökki edustaa Mikalle muistoja ja juuria. Sen merkitys on matkan varrella jonkin verran muuttunut, joskus vähentynyt, joskus kasvanut. Se on kuitenkin rauhan paikka, siihen liittyy paljon kokemuksia ja tunteita. Paltamo merkitsee myös ymmärrystä omaa isää kohtaan: millainen hän on ja miten hän aikoinaan lähti sieltä opiskelujen myötä pois. Toisaalta Paltamo on Mikallekin paikka, johon on mökin myötä mukava aina mennä – ja toisaalta sieltä on myös erittäin mukava lähteä aina pois.

Enää Mika ei seuraakaan Saipan pelejä, vaan hän on vaihtanut KalPaan, Savossa ollaan! Poikiensa kanssa Mika-isällä on yhteistä tekemistä ja touhua, asioiden jakamista, iloa ja naurua. Mikalle on ilo ollut huomata, että molemmista pojista on kasvanut erittäin fiksuja ja että he osaavat ja haluavat kertoa asioistaan sekä tunteistaan. ✨

Terveisiä toimituksesta

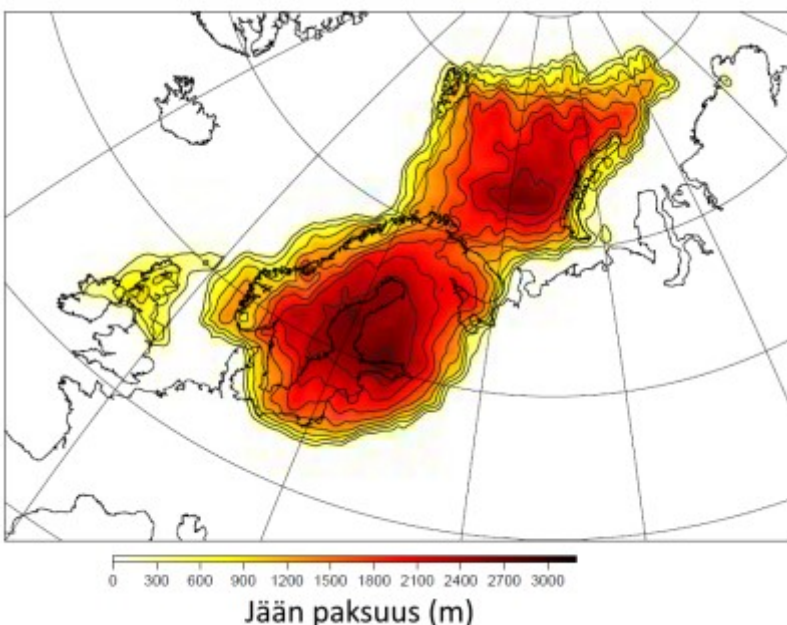
Lämpimät kiitokset kaikille teille, jotka olette avustaneet kirjoituksillanne ja kuvillanne tätä Tervaksien numeroa! Toivomme, että edelleen lähettäisitte lehtemme sekä suvun historiaa että nykypäivää koskevia kirjoituksia, muistoja ja kokemuksia elämän varrelta, esivanhemmista, lapsista. Ne voivat olla runoa, pakinaa, kronikkaa, mitä tahansa, mikä kirjoittajan ilmaisutapaan parhaiten soveltuu. Sähköisessä muodossa olevat aineistot (esim. Word-tiedostot) pyydetään toimittamaan sähköpostilla osoitteella kirsti.tervo@gmail.com. Muut materiaalit voi lähettää perinteisesti postin kautta osoitteella **Tervakset, Kirsti Tervo, Rastaantie 44, 70340 Kuopio**.

Maannousua Merenkurkussa

Teksti: Maaria Nordman

Merenkurkussa sijaitsee yksi Suomen seitsemästä Unescon maailmanperintökohteesta. Alue on valittu kohteeksi maailmalla hyvinkin harvinaisen ilmiön, maannousun, vuoksi. Suomen Merenkurku ja Ruotsin Korkea rannikko muodostavat yhteisen kohteen, jonka erikoisominaisuus on maannousu, sen näkyminen ja vaikutus luontoon. Pohjoismaiden alueella maa nousee nopeimmillaan noin 1 cm vuodessa, maksimi sijaitsee Ruotsin puolella Uumajan seutuvilla. Merenkurkussa maa nousee noin 8 - 9 mm vuodessa. Se tarkoittaa alavalla Pohjanlahden rannalla, että ihmisiän aikana meri karkaa ja siinä missä ennen oli laiturin ja pääsy merelle, voi nykyään sijaita pieni kosteikko ja laiturin jäänteet.

Maannousun syy on maankuorta painaneessa mannerjäätössä, joka peitti Pohjoismaita viimeisimmän jääkauden aikana. Laajimmillaan jää oli n. 20 000 vuotta sitten, jolloin jään reuna ulottui Pohjois-Saksaan, Brittein saarille, kauas Jäämerelle ja pitkälle Venäjälle. Paksuimmillaan jää oli Pohjanlahden päällä, jossa sitä oli 2 - 3 kilometriä. Ei siis ihme, että maankuori antoi periksi ja painui kuopalle ison painon alla. Jää alkoi sulaa maksimin jälkeen, ja n. 10 000 vuotta sitten jään reuna oli jo menossa nykyisen Merenkurkun alueella.

Jäätikön paksuus 20 000 vuotta sitten Pohjois-Euroopassa (jäämalli: Lev Tarasov).

Kuva Adolfo Vera

Maaria Nordman

Viimeiset jäät sulivat noin 9000 vuotta sitten Skandien vuoristossa.

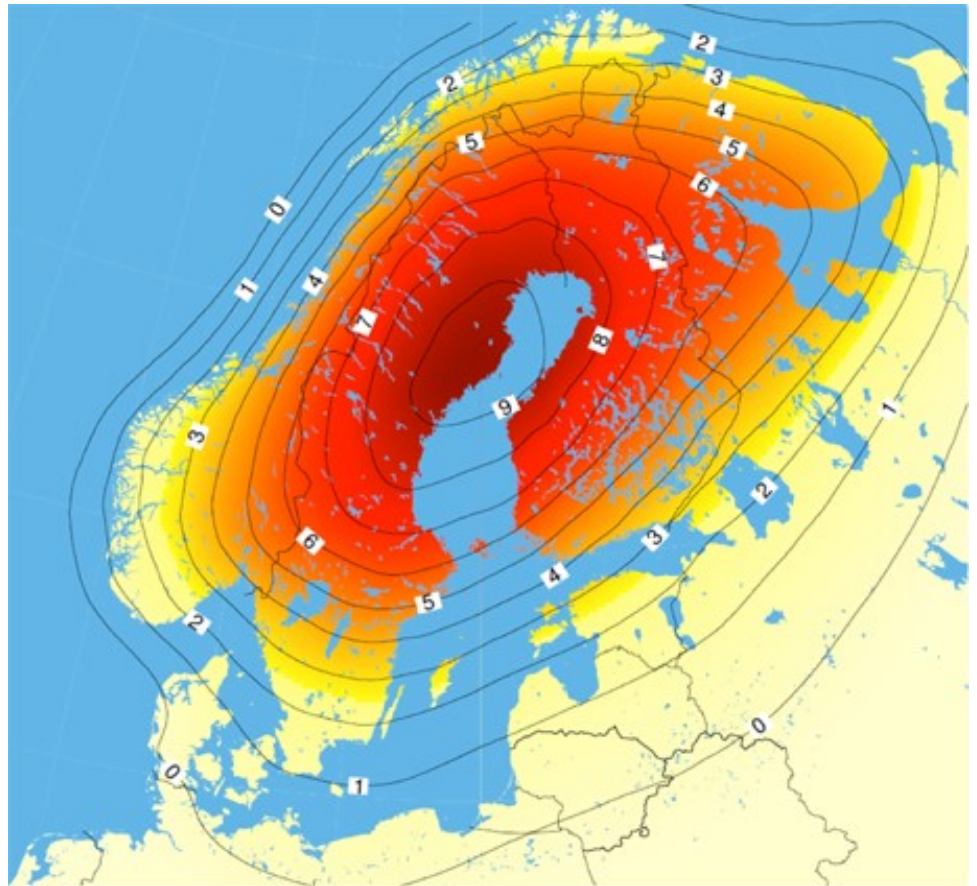
Ison jäämassan painama maankuori alkoi pikkuhiljaa palautua jään sulettua. Ensimmäiset sadat ja tuhannet vuodet maa nousi nopeasti, jopa 5 - 6 cm vuodessa, mutta hiljalleen nousu hidastui nykyiseen noin senttiin. Korkein mitattu vanha merenranta, 286 m, löytyy Ruotsista, Skulebergetin rinteiltä. Skuleberget on niin kutsuttu kalottivuori, jonka laella kasvaa puita, koska laki on ollut koko ajan merenpinnan yläpuolella, kun taas vuoren rinteet on meri huuhtonut puhtaiksi. Suomessa maasto on niin matalaa, että vanhat merenrannat löytyvät syvältä sisämaasta. Vaasan seutuvilla rantaviiva on siirtynyt toistasataa kilometriä jään lähtemisen jälkeen. Jään lähdon jälkeen maa on siis noussut useita satoja metrejä. Maannousua on vielä jäljellä n. 100 metriä, mutta nopeus hidastuu hieman koko ajan.

Maailmalla maa nousee alueilla, jotka ovat tai ovat olleet jään peittämiä. Suurimmat yhtenäiset alueet ovat Pohjoismaat sekä Kanada; Hudsonin lahdella maa nousee jopa 1,5 cm vuodessa. Maa

Skuleberget Ruotsissa, Korkealla rannikolla. Lähde: Wikipedia.

*Fennoskandian maannousu
Maan keskipisteen suhteen
(millimetriä vuodessa; lukemat
sama-arvokäyrillä). Lähde:
maanmittauslaitos.fi*

nousee myös mannerjäätiköiden sulaessa Antarktiksella ja Grönlannissa sekä vuoristojäätiköiden ja pienempien jäätiköiden huetessa joka puolella maailmaa. Pienten jäämassojen muutoksista johtuva maannousu on myös pientä ja hankalasti mitattavaa.

Pohjoismaiden alueen maannousu on todennäköisesti maailman parhaiten mitattu, koska alueella on asuttu heti jään sulamisen jälkeen ja esimerkiksi lupia satamien siirtämiseen Pohjanlahden rannoilla on anottu kuningattarelta jo 1600-luvulla Ruotsissa. Itämeren merenkorkeutta on myös mitattu pitkään, pisimmät aikasarjat alkavat 1700-luvulta. Pohjoismaissa on myös pitkät perinteet geodeettisilla mittauksilla, joilla mitataan maapallon muotoa, korkeuksia ja etäisyyksiä. Maannousun takia esimerkiksi eri maiden korkeusjärjestelmät täytyy uudistaa säännöllisesti, koska korkeudet muuttuvat. Korkeusjärjestelmän päivittämisessä geodeettisilla mittauksilla on tärkeä rooli.

Merenkurkun maannousun paljastamia maaperämuodostumia Vaasan Raippaluodossa.

Ilmastonmuutos ja sen aiheuttama merenpinnan nousunopeuden kiihtyminen vaikuttaa myös Merenkurkun alueeseen. Toistaiseksi merenpinnan nousunopeudeksi on määritetty noin 3 mm/vuosi, joten maa nousee nykyään vielä sitä nopeammin (8 - 9 mm/vuosi Vaasassa). Merenpinnan nousun on kuitenkin ennustettu kiihtyvän, ja tulevaisuudessa maata paljastuu todennäköisesti vuosi vuodelta vähemmän. ✱

Maaria Nordman, o.s. Tervo on apulaisprofessorina Aalto-yliopiston Rakennetun ympäristön laitoksessa.

Kuva: Timo Tervo

SUKUSEURAN TUOTTEITA MYNNISSÄ!

Sukukirja
Jaalangan Tervoset
50 €/kpl

Sukukirja
Sotkamon Tervot ja lisäyksiä
Jaalangan Tervosiin
60 €/kpl

Avaimenperä,
metalli 6 €/kpl

Pinssi, metalli 5 €/kpl

Kynä 4 €/kpl

Lippis 12 - 14 €/kpl

Muki 15 €/kpl

Huom! Muki myynnissä vain sukuseuran vuosikokouksen yhteydessä.

Lisäksi myynnissä on logolla varustettuja T-paitoja 12 €/kpl, kynttilöitä 7,50 €/kpl ja kangaskasseja 4,50 €/kpl.

Tilauksiin lisätään lähetyskulut.

Tilaukset ja tiedustelut: tervojuhae@gmail.com tai p. 044 240 2802

Ahman jäljillä

Teksti ja kuvat: Ari Tervo, Kajaani

Ahma on suurpedoistamme harvalukuisin. Niitä on arvioitu olevan Suomessa n. 250 – 300 kappaletta. Ahmoja esiintyy harvalukuisena Pohjois- ja Itä-Suomen erämaissa. Muutaman viime vuoden aikana on tullut ilmoituksia talojen lähetyvillä kiertelevistä ahmoista mm. Sotkamossa. Sieltä ahma on saalistanut pihoilta kissoja, mikä on aiheuttanut kovasti keskustelua paikallislehdissä. Ahma on raadonsyöjä ja yleensä se etsii erämaissa toisten eläinten tappamia saaliseläimiä. Näin ollen ahman esiintymisalueella se löytyy yleensä myös kaupallisilta haaskakuvauspaikoilta.

Tämmöiselle kuvauspaikalle suuntasin minäkin viime kevättalvella ahman talvikuvien toivossa. Paras aika talvikuville on kevät, jolloin valoa on enemmän kuin keskitalven lyhyen päivän aikana. Kopissa on oltava hyvissä ajoissa ennen ensimmäisiä auringonsäteitä. Pitkä päivä kopissa ei ole aina helppoa. Olen istunut piilokojussa pitkiä päiviä näkemättä vilaustakaan kuvauskohteesta. Ajatukset silloin harhailevat, että tulinko paikalle liian myöhään, kolistelinko liian paljon kopissa vai eikö kohteita vain ollut tällä kertaa lähetyvillä.

Varsinkin kotkia kuvatessa pitää olla hyvin hiljaa eikä kameran objektiivia saa heilauttaa kotkan lähestyessä. Se virhe voi aiheuttaa pitkän istumisen ilman kameran laukaisua koko päivänä. Ahma ei niin paljon välitä kolahtelun äänistä, mutta kameran reilu heiluttaminen tai ihmisen haju voivat ajaa sen pian pakosalle. Yleissääntönä voisi kaik-

kien arkojen eläinten kohdalla olla, että kun ne pääsevät edes vähän syömään rauhassa, niin sen jälkeen kuvaaminen on helpompaa ja eläimet eivät säiky niin helposti. Vuosia sitten Utajärvellä maakotkakuvauksissa kävi niin, että kotka katseli kuvauskoppeja kaukana kuusen latvassa n. 4 tuntia. Kun toisessa kuvauskopissa sitten yksi kuvaaja heilautti kameraansa, niin kotka lähti pois eikä sitä koko päivänä enää näkynyt. Nykyään olen yrittänyt päästä kuvaamaan silloin kun muita kuvaajia ei ole paikalla. Jos silloin joku kolistelee tai heiluttelee kameraa liikaa, niin tiedän ketä saan siitä syyttää.

Maaliskuussa 2019 onnistuin kuvaamaan ahmaa lumelle. Näin sen lähestyvän kaukaa pehmeässä lumessa, joka ei kantanut sitä leveistä tassuista huolimatta. Ahma upposi laukatessaan niin syvälle lumeen, että vain hieman päätä näkyi (*yläkuva seuraavalla sivulla*). Ahmalla on tapana pysähtyä lyhyen juoksumatkan jälkeen ja kuunnella ja haistella. Näin se saa tietoja ruuasta ja mahdollisista vaaroista. Talvella karhu on vielä talviunilla, mutta susilauma kyllä sen kimppuun käy, jos sattuu kohdalle. Myös ihmistä ahman on syytä väistellä.

Kävin kuvaamassa ahmaa myös kevään suvikeleillä, jolloin hanki kantoi sen ja sain kaipaamani kuvat ahmasta lumisessa maisemassa (*alakuva seuraavalla sivulla*). Kesäkuvia minulla oli jo varastossa aikaisemmilta kuvausreissuiltani. ✨

Seuraava sukukokous 2020
Paltamossa Kainuun opistolla
Tervetuloa!

Tarkemmat tiedot jäsenkirjeessämme ja nettisivuillamme kesällä.

Sukuseuran vuosikokous lauantaina 3.8.2019 Kajaanissa

Valokuvat: Hannu Mustonen

Sukukokouksen jälkeen kokousväki nautti ansaituista kakkukahveista ennen kotiin lähtöä (yllä)

Kokousväki ryhmäkuvassa (alla).

